

naopak stala se institucí do té míry trvalou, že, když v druhém období parlamentním se vytvořila koalice z osmi politických stran, úlohu Pětky převzala Osma.

Základní myšlenka, na které byla vybudována Pětka a později Osma, nebyla nesprávná. Institucí touto se měl vytvořiti jakýsi užší výbor ministerského kabinetu (dostí četného a tím zajisté i dosti těžkopádného), tedy jakýsi politický neboli vládní kabinet asi tak, jak tomu jest v Anglii. Instituce tato mohla vyhovovati i s hlediska přísně ústavního (ačkoli jak Pětka, tak i Osma zůstaly institucemi ústavě a vůbec právnímu řádu neznámými), pokud členové Pětky resp. Osmy byli zároveň také členy ministerského kabinetu. Ale tím, že v Pětce resp. Osmě zasedali také ti, kdož členy ministerského kabinetu nebyli, dostaly instituce ty již znatelný protiústavní podklad. Správně bylo namítáno proti oběma těmto institucím, že sice strhly na sebe skutečnou vládu v republice, že však nepřevzaly resp. nemají také povinnosti z toho plynoucí. Vláda a její členové jsou odpovědni Národnímu shromáždění z výkonu vlády. Ale komu byli odpovědni z výkonu skutečné vlády ti členové Pětky resp. Osmy, kteří nebyli zároveň ministři?

Instituce Osmy zanikla v r. 1929; do třetího období parlamentního již nepřešla.

V politické skladbě Národního shromáždění došlo také k určitým přesunům. Politicky jest senát čím dále tím více zatlačován na vedlejší kolej. Ministři jsou bráni jen z poslanecké sněmovny, nikoli také ze senátu, a takřka všechny osnovy značnějšího politického dosahu se projednávají nejprve ve sněmovně poslanecké. Podle litery a ducha ústavní listiny nelze to sice pokládati za správné, ale skutečnost ta tu jest, a nelze říci, že by se tak dělo vždy bez viny senátu.

Přesuny nastaly také v poměru vlády k Národnímu shromáždění. Vláda nejen že se vymanila z područí Národního shromáždění, nýbrž vyrovnává již úplně jeho váhu. Rovnováha mocí ve státu se kloní nyní spíše na stranu vlády. Že se tak stalo z valné části také důsledkem značného zlepšení úrovně naší administrativy, nelze přehlížeti. Bylo by si ještě jen přát, aby vláda lépe čelila vlivu politických stran.

Takto se náš parlamentarismus dostává do jakýchsi stálejších kolejí; parlamentní poměry se ustalují a tvoří se již také i parlamentarismus tradice. Nelze neuznati, že náš parlamentarismus jest celkem na dobré cestě.

Literatura.

Literatura o obou těchto předmětech jest takřka nepřehledná. Lze tu uváděti spisy jen nejvýznamnější. Pierre: „Traité de droit politique, électoral et parlementaire“, Paris 1919; Esmein: „Éléments de droit constitutionnel français et comparé“, Paris 1921; Duguit: „Traité de droit constitutionnel“, Paris 1923; Hauriou: „Précis de droit constitutionnel“, Paris 1923; Redslob: „Le régime parlementaire“, Paris 1924; Nézard: „Éléments de droit public“, Paris 1922; Guyho: „Parlementarisme et République“, Paris 1924; Anson: „The law and custom of the Constitution“, Oxford 1909; Marriott: „English political institutions“, Oxford 1910; Dicey: „Introduction to the study of the law of the Constitution“, London 1908; Lowell: „The Government of England“, New York 1912; Amos: „The English Constitution“, London 1930; Low: „The Governance of England“, London 1914; Bagehot: „The English Constitution“, London 1909; Hoetzel: „Ústavní listina Čsl. republiky“, Sborník věd právních a státních, roč. XX.; Vavřínek: „Základy práva ústavního“, Praha 1925; Weyr: „Soustava československého práva ústavního“, Brno 1924; Baxa: „Parlament a parlamentarismus“, Praha 1924; týž: „Parlamentarismus v ČSR. v prvním desetiletí jejího trvání“, Časopis Svobodné školy politických nauk v Praze, roč. I. (1929); týž: „Deset let ústavy ČSR.“, Moderní stát, roč. III. (1930); Stier-Somlo: „Die Verfassung des deutschen Reiches“, Bonn 1920; týž: „Das preußische Verfassungsrecht“, Bonn 1922; Meiszner: „Das neue Staatsrecht des Reiches und seiner Länder“, Berlin 1921; Hatschek: „Englisches Staatsrecht“, Tübingen 1905; týž: „Das Parlamentsrecht des deutschen Reiches“, Berlin und Leipzig 1915; Wittmayer: „Demokratie und Parlamentarismus“, Breslau 1928; Zenker: „Der Parlamentarismus, sein Wesen und seine Entwicklung“, Wien 1914; Miceli: „Principii di diritto parlamentare“, Milano 1910; týž: „I moderni parlamenti“, Milano 1913; Daresté-Daresté: „Les constitutions modernes“, I, II., Paris 1928, 1929; Mirkine-Guetzévitch: „Les constitutions de l'Europe nouvelle“, Paris 1930; Moreau-Delpech: „Les règlements des Assemblées législatives“, I, II., Paris 1906; Boissier-Mirkine-Guetzévitch: „Annuaire Interparlementaire“, Paris 1931 a j. v. Srov. i literaturu uvedenou při heslu Ministr.

Bohumil Baxa.

Pastviny na Slovensku a Podk. Rusi.

I. Historický vývoj. — II. Zák. čl. X/1913: 1. zřízení, 2. působnost, 3. organizace, 4. zrušení pas. společenstev, 5. dozor, 6. společné pastviny obecní, 7. osadnický zák. č. 224/1925 Sb. — III. Pastvy na cizích pozemcích podle zák. č. 87/1924 a č. 43/1930 Sb.

I. P. (pasienky) mají na Slovensku a Podkarpatské Rusi pro chov dobytka ve-

liký význam, podstatně větší nežli v zemích českých. Drobný rolník nemá obyčejně dosti svých vlastních pastvin, aby mohl zcela samostatně a nezávisle na jiných chov dobytka účelně provozovati. A proto na Slovensku a Podkarpatské Rusi nabyly veliké důležitosti t. zv. společné pastviny, a odtud snaha po jejich zachování a udržení.

Společné pasienky mají původ svůj v poměrech urbánních. K poddaným usedlostem náleželo mezi jinými i právo pásti na pozemcích panských. A tu podle § 3 zák. čl. VI/1836 bylo možno z pozemků panských vyděliti (vyloučiti) určitou část a přikázati ji majitelům poddanských usedlostí k výlučnému používání pro účely pastvy. Vyloučení to se dělo k návrhu buď pozemkové vrchnosti nebo poddaných. Půda poddaným k pastvě vydělená zůstávala však i nadále ve vlastnictví vrchnosti a poddaní měli k ní jen právo užívací. Teprve cis. pat. z 2. III. 1853, č. 38 ř. z. bylo poddaným přiznáno na těchto přikázaných p-ách právo vlastnické a tento stav byl potvrzen i § 3 zák. čl. LIII/1871. P. byly tedy v společném vlastnictví urbarialistů, ale podíly jednotlivých vlastníků byly často velmi pochybné. Proto zák. čl. LIII/1871 dovoloval, aby kterýkoli bývalý urbarialista mohl kdykoli žádati za vyloučení svého podílu na společných pasienkách nebo aby společné pasienky vůbec mohly býti mezi podílníky individuálně rozděleny tehdy, jestliže žádali za to vlastníci aspoň jedné čtvrtiny společných pastvin. Ale i tam, kde dosud k vydělení pastvin nedošlo, mohl každý bývalý urbarialista nebo osadník žádati, aby jeho podíl byl mu individuálně přikázán (§ 42). Rovněž každý podílník mohl svůj společný podíl volně zcizovati, jakmile byl podíl ten v pozemkové knize separátně vyznačen (§ 56).

Toto rozdělení společných pasienek se však neosvědčilo a proto zákonodárství jalo se jednak individuální rozdělení stěžovati jednak na druhé straně i pečovati o účelnou organizaci spolumajitelů. To se stalo nejprve zák. čl. XII/1894. Podle §§ 6 až 11 zák. ti, jimž přísluší spoluvlastnictví na společných p-ách, usnášejí se na pasterním řádě, modalitách pasení, chovu dobytka a chování plemenů na valném shromáždění. Podrobnosti upravuje prov. nař. č. 48000/1894, kteréž liší mezi obcemi, v nichž se udrželo t. zv. trojhonné hospodářství (úhor, ozim, jař) a obcemi ostatními. Zákon rovněž má podrobné předpisy

o pastvě, v jejichž rámci musí se pastervní řád pohybovati. Valné shromáždění, jemuž předsedá zpravidla obecní starosta (nebo je-li to nutno, okresní náčelník), svolává obecní rada resp. zvláštní výbor spoluvlastníků, pokládají-li to za nutné nebo žádají-li za to členové, jichž podíly činí jednu desetinu společné držby. Výkonným orgánem, který provádí usnesení valné hromady, jest zpravidla představenstvo (rada); výminkou může valná hromada zřídit k tomu zvláštní výbor a zvláštní výkonné orgány, ale musí působnost jejich upravití statutem, který vyžaduje schválení okresního úřadu. Proti usnesením valné hromady i jejich výkonných orgánů jest možno stěžovati si k okresnímu úřadu a to patrně podle zák. čl. XX/1901. Náklady, jichž společná pastva a chování plemenů vyžadují, stanoví výkonný orgán (obecní rada současně s rozpočtem obecním resp. zvláštní výbor) a náklady ty nesou jen ti, kdož se účastní ve společné pastvě a chovu dobytka. Je-li právo k pastvě některého podílníka sporné a poměr oprávnění nebo užívání nebyl soudně stanoven, upraví okresní úřad provisorně až do soudního nálezu právo pastervní.

Podle § 12 pak rozdělení společných pastvin mohlo býti provedeno jen se souhlasem ministerstva orby a ustanovení to bylo zostřeno v zák. čl. XXXIX/1908 a rozšířeno na všechny druhy sumárním dělení podléhajících pasienek.

Rovněž zákonodárstvím bylo podporováno i tvoření nových společně užívaných pasienek tam, kde jest společně užívaných pasienek málo nebo nemohou jich všichni používat. (Srov. § 5 zák. čl. V/1894 o koloniaci, § 2 zák. čl. XXXIX/1908 a § 1, č. 8 zák. čl. XLIII/1908).

Ale všechna tato opatření ukázala se býti nedostatečnými v prvé řadě proto, že společenství pasienkové, podle zák. čl. XII/1894 zřízené, pojímáno bylo čistě soukromoprávně jako spoluvlastnictví. Podle předpisů o spoluvlastnictví jest třeba ve vážnějších věcech souhlasu všech spoluvlastníků, jehož však při větším počtu podílníků velmi těžce lze docílit, takže tím racionální využitkování pastvin může býti libovůlí jednotlivců ohroženo. Další závadou bylo, že byl zákaz o rozdělení společných pasienek obcházen tím, že se nevztahoval na jich zavazení a zastavení, dále že organizace spolumajitelů byla celkem primitivní a posléze, že dozorcí právo bylo nedostatečné. Z toho důvodu zákonodárce byl nucen právní po-

měry společných nedílných pastvin znovu podrobně upravit, což se stalo zák. čl. X/1913, který nabyl účinnosti dnem 1. V. 1914, nebyl však následkem války prováděn. Prov. nař. byla vydána ministrem orby pod č. 7000/1914 a ministrem spravedlnosti pod č. 8800/1914. Přesun v kompetenci úřadů k provádění zákona příslušných byl proveden na základě § 8 zák. č. 125/1927 Sb., vlád. nař. č. 96/1928 Sb. a č. 187/1929 ve směru decentralisačním.

II. 1. Zák. čl. X/1913 zřizuje pro správu společných nedílných pastvin t. zv. pasienkové společenstva. Tato společenstva musí se vytvořit jednak z rozkazu zákoného, jednak z rozkazu min. zemědělství a zemského úřadu.

Ex lege musí vytvořit společenstvo podílníci (spoluvlastníci) určitých nedílných společných pastvin; pastviny ty jsou (§ 1 zák.):

a) společné p. bývalých urbarialistů, které byly nebo budou urbarialistům vydány (vyděleny) cestou urbarialní segregace nebo

b) společné p. komposesorátů, které se mají proporcionovat (súmerně rozdělit) nebo které při této proporcionaci zůstaly nebo zůstanou nerozděleny;

c) p., jež byly při komasaci na základě dohody nebo na základě § 2, odst. 4. zák. čl. XXXIX/1908 vyloučeny jako nedílné společné vlastnictví;

d) ony společné p., jež byly nebo budou komposesorátem, společenstvem urbarialistů nebo společností jiných spoluvlastníků bez právní osobnosti se státní pomocí na základě § 1, bod 8. zák. čl. XLIII/1908 o podpoře chovu dobytka nabyty nebo vytvořeny nebo zlepšeny;

e) ony společné p., jichž podílníci pastvin označených v bodech a) až d) nabyli nebo nabudou na místo společné p. nebo k jejímu doplnění.

Společenstvo se mělo vytvořit do 1 roku po účinnosti zákona, resp. bylo-li nabyto společných nemovitostí později, do 1 roku po nabytí.

Největší význam mají tu p. sub a) a b) uvedené a přikročuje se nyní k jejich organizování (dosud je jich na Slovensku zřízeno asi 100). Tato společenstva pasienková musí se vytvořit i v tom případě, jestliže spoluvlastníci vydali si o společných věcech statut, v němž jest souhrn vlastníků označen jako právní osoba nebo podle něhož vlastnictví společné pastvy přísluší souhrnu spoluvlastníků.

Z nařízení zemského úřadu musí vytvořit společenstvo ti, kdož se spojili, aby od obce, státu, veřejného fondu, nadace, církve spachtovali p-u k společnému užívání aspoň na 10 let (§ 79).

Z nařízení min. orby musí vytvořit společenstvo:

a) vlastníci takové společné p., která byla nebo bude vyloučena pro společné užívání při výměně dvorných želárstev, při kolonizaci nebo při parcelaci § 2 zák.;

b) vlastníci i jiné společné p., § 3 zák.

V případě a) třeba návrhu buď většiny interesovaných spoluvlastníků (počítané podle podílů) neb okresního úřadu a ministr povolí zřízení pasienky jen tehdy, je-li to za účelem správy věcí ze společenstva vzcházejících účelné v důsledku většího počtu spoluvlastníků nebo v zájmu chovu dobytka nebo i z jiných příčin, kdežto v případě b) třeba návrhu dvou třetinové většiny interesovaných spoluvlastníků počítané podle podílů a ministr povolí přetvoření se v společenstvo, je-li to potřebné v zájmu chovu dobytka nebo jsou-li spoluvlastníci převážně maloročníci a počet za interesovaných hospodářství činí aspoň 10.

Rozkaz ministerstva k vytvoření společenstva třeba zaznamenati v pozemkové knize s účinkem proti třetím osobám.

Postup při tvoření se společenstev upravují §§ 7 až 17 zák. Jde tu hlavně o svolání valné hromady, jež má určit okruh a hlasovací právo oprávněných členů a organizaci společenstva. Proto třeba sestavit soupis členů a sdělati návrh stanov. Zákon tu celkem aplikuje normy, jež byly vydány pro vytvoření lesních spolumajitelstev v zák. čl. XIX/1908 a celkem se dobře osvědčily. Při tvoření se společenstev jest dozorčím úřadům správním vyhrazen značný vliv jak na ochranu veřejných zájmů tak i na podporu a ochranu zájmů členů; rovněž jest na ochranu soukromých zájmů zabezpečena ochrana soudní (§ 64).

2. Společenstvo pasienkové jest právní osobou, jakmile bylo schváleno stanov ministerstvem uveřejněno a může tedy jako takové ve vlastním jménu práv nabývat i se zavazovat, žalovat a býti žalováno (§ 18). Účelem společenstva jest opatrovat záležitosti vyplývající ze společenství pastvy a podporovat společné zájmy členů o chov dobytka. Utvoření společenstva se nedotýká zásadně otázky, komu společné pasienky vlastnicky náležejí a pasienky mohou tedy i za trvání společenstva zůstat v spoluvlastnictví účastníků

společenstva, takže společenstvo jest v tomto případě organisací jen pro účelnou správu. Ale poněvadž není pochyby, že účel společné správy pasienkové jest lépe zajištěn, náležejí-li pasienky přímo společenstvu, ustanovuje zákon, že tam, kde podíly spoluvlastnické nejsou v pozemkové knize dosud individuálně vyznačeny, přechází vlastnictví pasienek na utvořené společenstvo, takže členům společenstva zůstává jen právo užívací k p-ám. Totéž platí i pro každé nové nabytí pasienek (§ 25). Pasienková společenstva jsou tedy dvojího typu. U jednoho zůstává vlastnictví společných pasienek i za trvání společenstva nedílným vlastnictvím spolumajitelů (§ 20), u druhého společný pasienok přechází do vlastnictví společenstva (§ 23). V praxi se tento zásadní rozdíl projevuje (poněvadž společenstvo má při obou typech touž působnost) jednak v tom, že společenstvo, jež pasienky má ve vlastnictví, může je obtížiti i hypotekou (§ 24), jednak v tom, že jeho členové mají na pasienkách jen práva užívací povahy reální, jež se sice do knih pozemkových nezapisují, ale posuzují se co do obsahu a účinku jako spoluvlastnické podíly, a zanikne-li společenstvo, ipso jure (§ 58) stávají se podíly vlastnickými. Zákon sám neupravuje otázky, komu a v jaké části přísluší společná pastva a její užítky a v tom směru rozhodují dosavadní předpisy; v případě sporu rozhoduje soud (§ 64).

Základem členství ve společenstvu jest tedy podle obou uvedených typů buď podíl na vlastnictví nebo podíl na užících. Společenstvo jest tedy omezeno na ty osoby, jež na pastvině do svazku společenstevního náležející mají podíl vlastnický nebo užívací. Jiné osoby nemohou býti členy společenstva (§ 28). Poněvadž hlavním úkolem zákona jest zabezpečiti, aby společná pastvina sloužila stále těm, které jich hospodářský zájem odkazuje na používání pastvin, má zákon četná ustanovení bránící tomu, aby pasienkové podíly nemohly se státi předmětem obchodních spekulací nebo nebyly drobeny. Sem patří předpis, že k převodu podílů inter vivos se žádá zpravidla souhlasu společenstva (§ 20), dále že společenstvo, v druhé řadě obec a posléze stát mají při převodu předkupní právo (§ 30) a posléze, že společenstvu jsou při exekuci na podíl člena poskytnuty jisté výhody co do nabytí podílů v dražbě (§ 34).

Nedá-li společenstvo souhlasu k převodu podílu a nebude ani použito práva předkupního, zůstal by podíl i nadále čle-

novi a on by tedy i nadále musel snášeti (po případě dosti tíživé) povinnosti z členství vznikající. Proto zákon dovoluje členu, aby v takovém případě se členství vzdal, čímž podíl přichází na společenstvo. Společenstvo, které nabylo podílu ať předkupním právem neb vzdáním se nebo v dražbě exekuční, jest povinno tento podíl převést za přiměřenou hodnotu na vhodné hlásící se uchazeče (v první řadě jiné členy, v druhé řadě obyvatele obce).

Společenstvo může uzavřít se schválením min. orby půjčku, ale pouze k zlepšení pastvin, k přikoupení nových pastvin (jestliže dosavadní p. nedostačují) a k provedení investic, jež jsou v zájmu chovu dobytka nebo jinak patrně prospěšny a může pro ně zřídit i hypoteku a na základě této půjčky vydati (se svolením min. financí) za určitých podmínek dílčí obligace (§ 81).

Výdaje společenstevní hradí se v první řadě z výnosu jmění společenstevního, z poplatků pastevních a užívacích a v poslední řadě z členských příspěvků. Každý člen jest naproti společenstvu osobně zavázán za příspěvky mu vyměřené a v době jeho členství splatné; proto může proti vyměřenému příspěvku podati odvolání do 15 dnů u výboru společenstva a pak k okresnímu úřadu. Členské příspěvky jsou zároveň i reálním břemenem podílu jako přímé daně a mají při exekuci přednostní právo.

3. Organisace společenstva jest upravena jednak v zákoně, jednak v statutu. Orgány společenstva jsou:

a) valná hromada, do jejíž působnosti náležejí všechny věci, jež jí zákon, nařízení nebo statut výslovně svěřují;

b) výbor, jenž se skládá z předsedy a aspoň 4 členů a jenž vybavuje všechny věci společenstva, jež mu byly výslovně svěřeny nebo nebyly přikázány do působnosti jiného orgánu společenstevního;

c) předseda, který naproti úřadům a osobám třetím v rámci zákona a statutu zastupuje jednak společenstvo, jednak členy společenstva, pokud jde o věci, jež se společně týkají všech členů jako takových a dále provádí usnesení společenstva a ony agendy, jež mu byly výslovně zákonem, nařízením, statutem svěřeny. Orgány jsou voleny a to zpravidla z členů společenstva. Hlasovací právo vykonávají členové společenstva zásadně podle poměru svých podílů; podrobná ustanovení obsahují statuty.

Zákon však přihlížejí k tomu, že podílníci pasienek nebudou někdy moci pro svoje

menší vzdělání a prostředky finanční utvořiti tuto organisaci, dovolil, aby v stanovách byla tato působnost (až na několik velmi závažných a výlučně valné hromadě účastníků vyhrazených věcí) přenesena u pasienek zřízených ex lege podle § 1 zák. nebo z nařízení ministra podle § 2 zák., na orgány obce politické (§ 56) a to proto, že tu jde zpravidla o pasienky urbarialní a komposesorátní, které až dosavad byly v úzkém spojení s úkoly obecní správy (srov. §§ 10 až 21 zák. čl. XII/1894). Jde tu o agendu přenesené působnosti obecní. Obec tuto přenesenou agendu vykonává (po případě za odměnu zemským úřadem stanovenou) podle obecního zřízení s výminkou, že opravné prostředky proti usnesením a schvalování usnesení se posuzují podle zák. čl. X/1913 a že rozpočet a účty společenstva musí býti vedeny zcela samostatně.

4. Třebas úprava poměrů společných pastvin má za účel zachovati p., přece mohou se vyskytnouti případy, že jest třeba zrušiti vůbec společenstvo anebo vyloučiti část pasienek ze svazku. Toto zrušení jest však přípustno jen tehdy, nemá-li společenstvo dluhů nebo souhlasí-li věřitelé a když i ministr orby s rozdělením projeví souhlas. Na to následuje likvidace.

5. Zájem o chov dobytka, který byl vůdčí myšlenkou při úpravě zákonné a potřeba chrániti členy s menším majetkem, vedly k tomu, že veřejným orgánům správním byla při tvoření společenstva a při jeho činnosti a při zániku svěřena velmi rozsáhlá práva dozorčí (§§ 65 až 73).

Dozor vykonávají nyní politické úřady a ministerstvo zemědělství. Opatření dozorčí jsou velmi rozmanitá. Patří sem právo přezvědu, zrušení nezákonných usnesení, náhradní úkony, schvalování četných usnesení, disciplinární právo proti orgánům společenstva, zřízení zvláštních orgánů na místo orgánů společenstevních, zřízení právního zástupce společenstvu k vedení sporů. Dozorčí úřady rozhodují též o stížnostech proti usnesením orgánů společenstevních, při čemž zák. čl. XX/1901 platí subsidiárně. Pokuty připadají nyní státu (čl. 11 zák. č. 125/1927 Sb.). Dozorčím právem není nijak dotčena příslušnost soudu rozhodovati o těch případech, když některý účastník myslí, že mu bylo nezákonným opatřením společenstva porušeno jeho právo členské nebo jeho podíl vlastnický a užívací (§ 64).

6. Vedle společných pastvin spravovaných společenstvem pasienkovým vyskytují se i společné pastviny obecní, t. j. vlastnický obci náležející. Poněvadž již dozorčí práva nad správou obecního majetku v obecních zřízeních stanovená zabezpečovala udržení a řádné využitkování těchto pasienek, zák. čl. XII/1894 se spokojil tím, že uložil obecní radě užívání těchto pastvin přesněji upravit (srov. §§ 15, 20, 21). Zák. čl. X/1913 pak ustanovení ta zostrlil a to v těchto směrech: V malých a velkých obcích jest ke zcizení, zatížení nebo změně určení společných obecních pasienek třeba nejen schválení dozorčího úřadu dozor nad majetkem obecním vykonávajícího, nýbrž i ministerstva orby (§ 74). Obce jsou povinny vydati a to v souhlasu s předpisy zák. čl. X/1913 pastevní statut, který vyžadoval schválení municipálního výboru a potvrzení ministra orby. Oba úřady mají též práva, která podle § 12, odst. 1. zák. čl. XXI/1886 příslušela vládě, totiž oboje vrchnosti mohou žádati změnu statutu, po případě jej samy vydati. Na místo municipálního výboru nastoupil podle zák. č. 241/1921 Sb. a § 99 zák. č. 125/1927 Sb. v malých a velkých obcích okresní výbor, jehož usnesení musí býti schváleno okresním náčelníkem. Dozor nad správou a udržováním společných obecních pastvin přísluší jednak politickým úřadům, jednak i ministru orby.

7. Zák. z 7. X. 1925, č. 224 Sb. (t. zv. osadnickým zákonem) byla možnost utvoření pasienkových společenstev rozšířena i na případ, kdy se upravují poměry t. zv. osadníků. Osadníci jsou dosavadní nebo bývalí státní dělníci a řemeslníci, kteří bydlejí ve staveních zřízených na pozemcích, jež sice náležejí podle pozemkových knih státu, ale stavení tato nebo jejich užívání nebo i jiná práva k nim (a zhusta i další práva k jiným státním pozemkům) náležejí těmto dosavadním nebo bývalým státním dělníkům a řemeslníkům. Poněvadž poměr osadnický ani pro stát ani pro osadníky nemá nyní již hospodářského významu, bylo třeba poměr ten upravit a to tak, aby osadníci nebyli závislí na státu a jeho nemovitým majetku a aby i státní majetek byl zbaven nevhodných a hospodářsky škodlivých břemen. Proto, jestliže osadníci měli na pozemcích státních pasienky a nejde o lesní půdu, mohou býti tyto pasienky přikázány buď obcím nebo všem oprávněným osadníkům téže osady (po případě několika osad) do spoluvlastnictví. Soud určí s při-

dělem též vlastnické podíly jednotlivých oprávněných a osadníci ti utvoří družstvo, pro které platí obdobně předpisy čl. X/1913. Zákon však v zájmu hospodaření na státních pozemcích dovoluje dáti náhradní pozemky jiné nebo poskytnouti pouze nárok na dřevo palivové (§ 6).

III. Společné pasienky byly jednou formou, kterou mohli drobní zemědělci uspokojovati potřeby pastevní a ovšem nestačily. A proto malí zemědělci byli nuceni opatřovati si dovolení pásiti svůj dobytek i na pozemcích cizích, hlavně půdě velkostatkářské a půdě erární (lesní). Někteří majitelé nebo pachtýři půdy využívající mimořádných poměrů zdráhali se však p. pronajmáti nebo jen za nepoměrně vysoké ceny. Proto bylo třeba zemědělskému lidu zvláštními opatřeními zabezpečiti užívání cizích pastvin — ovšem za přiměřenou úplatu. To se stalo pro Slovensko na r. 1919 nařízením ministerstva s plnou mocí pro správu Slovenska ze dne 11. IV. 1919, č. 68/1919 a ze dne 15. V. 1919, č. 90 zem. (t. zv. Šrobárovské nařízení).

Nařízení to ustanovovalo, že všecka půda, která je vhodná pro pastvu hospodářských zvířat a není určena a ani užívána k jiným, z veřejného hlediska užitečnějším účelům, musí býti úplně zařízena a využívána pro pastvu hospodářských zvířat. Za tím účelem musí nynější majitel nebo uživatel půdy, pokud půdy té nepotřebuje nebo neužívá pro vlastní nutnou potřebu, buď půdu tu na žádost za přiměřenou peněžitou náhradu poskytnouti obci pro společné užívání všech chovatelů dobytka té obce, jestliže se prokáže, že této pastvy pro svůj dobytek nutně potřebují nebo výmínečně dovoliti i společné pasení se svým dobytkem na své p-ě. Způsob užívání pasienek a náhrada za to mají býti upraveny v prvé řadě dohodou mezi obecním představenstvem a nynějším majitelem (uživatelé). Nedojde-li k dohodě anebo je-li pro obec nevýhodná, rozhodne na žádost obce okresní výbor pro pasienky, který se skládá ze služného jako předsedy, 3 odborníků zemědělských a 1 lesnického. O stížnostech do usnesení výboru rozhodoval župní úřad konečně. Úprava tato byla s jistými změnami vl. nař. prodlužována na leta 1921 až 1923 a rozšířena i na Podkarpatskou Rus.

Úpravy tyto se celkem osvědčily, ale měly nevýhodu v tom, že užívání pastvin bylo upravováno vždy jen na jeden rok, takže ani majitelé pastvin ani uživatelé

jich neměli zájmu, aby p. v dobrém stavu udržovali, čímž jakost pastvin se zhoršovala. S klesající výnosností pastvin vyskytovaly se pak u obyvatelstva stesky na nedostatek pastvin a snahy o lepší přiděl pastvin, zejména v plochách lesních na škodu řádného lesního hospodářství. Proto bylo užívání pastvin na Slovensku a Podkarpatské Rusi znova upraveno zák. ze dne 26. IV. 1924, č. 87 Sb. a to na roční pastevní období 1924 až 1929, tedy na 6 let, poněvadž se soudilo, že do konce r. 1929 dostane se obcím a družstvům z pozemkové reformy dostatečných ploch pastvinových. Zákon ten navazuje namnoze na starší předpisy, to je stav r. 1923, ale snaží se zabezpečiti spořádané hospodaření s p-ami a udržování jich a zabrániti pustošení lesův. Ale ukázalo se, že plochy z pozemkové reformy přidělené (asi 110.000 kat. jiter) daleko nestačí a že tedy třeba užívání cizích pastvin na společnou pastvu i nadále ještě prozatím v platnosti ponechat. To se stalo zák. z 27. III. 1930, č. 43 Sb. pro roční pastevní období 1930 až 1932, který navazuje sice na zák. č. 87/1924, ale v zájmu ochrany lesů provádí leckteré vážnější změny. Podle tohoto zákona majitelé půdy, kteří byli povinni v ročním pastevním období 1929 přenechat půdu na společnou pastvu podle zák. č. 87/1924 (to jest na pastvu celých stád pod dozorem spolehlivého pastýře podle § 18 zák. čl. XII/1894), jsou povinni tuto půdu k témuž účelu ponechat i pro léta 1930 až 1932 a to zpravidla v dosavadním rozsahu.

Na užívání půdy na společnou pastvu mají v prvé řadě nárok ti, kdož v pastevním období r. 1929 na právním podkladě pásili na pasience nebo v lese anebo byli k tomu oprávněni, ale oprávnění toho nemohli použiti na př. z důvodů veterinárních nebo že o sporném nároku nebylo včas rozhodnuto. Pokud dobytek těchto privilegovaných osob má na pozemcích ponechaných nebo i jiných dostatečnou pastvu, takže pasienek přebývá, může okresní úřad povoliti společnou pastvu i jiným majitelům dobytka (na př. ze sousední obce), ačli nemají jinde dostatečné pastvy pro svůj dobytek. Pastvy na cizích pozemcích jsou vyloučeny jednak v zájmu lesního hospodářství tím, že určité druhy lesů zejména lesy ochranné a lesy na půdě s létavým pískem nemohou býti k společné pastvě používány, jednak v zájmu intensivnějšího hospodářství tím, že jest vyloučena společná pastva na půdě, které majitel, prve

nežli nastala povinnost přenechat ji na společnou pastvu, užíval jako role nebo dvojsečné louky. Majitel lesa jest však povinen dáti jako náhradu pro účely pastvy jiný vhodný pozemek téže výměry a hodnoty, nesmí však dáti pozemek, jehož dosavadní využitkování jest zemědělsky výhodnější (pole, louky). O tom rozhoduje okresní úřad, který před rozhodnutím má slyšeti jednak jemu označené 3 zástupce uživatelů resp. nebyli-li označeni, starostu obce, jednak obvodovou úřadovnu státního pozemkového úřadu.

Dále může úřad okresní zcela nebo zčásti zakázati pastvu na všelikých místech (zejména i v lesích), na kterých jsou nebo mohou vzniknouti výmoly, pokud uživatelé těchto pastvin neprovedou opatření, aby se dalšímu šíření výmolů zabránilo (srov. i §§ 13 a 14 zák. čl. XII/1894).

Majitelé půdy, kteří ponechávají půdu pro společnou pastvu, jsou povinni na své půdě vykázati přístup (průhon) na pastvu, k nejbližšímu napajedlu (vodě) a pro ležení dobytka. Průhon musí povolit (za mírnou náhradu) i majitelé jiných pozemků, není-li tu jiného přístupu k pastvě.

Uživatelé půdy nesmějí užívací práva na jiné osoby převésti nebo pronajmouti, (jinak mohou býti vyloučeni ze společné pastvy) a musejí solidárně p. v dobrém stavu udržovati, a to nejen společné, nýbrž i svoje vlastní; jinak by byla společná pastva přikázána osobám jiným. Za účelem řádného hospodaření na p-ách jest v zák. č. 43/1931 uloženo okresnímu úřadu, aby vydal pro jednotlivé p. pastevní pořádek podle vzorných pravidel zemským úřadem vydaných. Okresní úřad může dále uložiti uživatelům i přiměřený příspěvek na úpravu pastvin (výše jest v zákoně maximalisována) a určit, jak ho má býti použito.

Uživatelé jsou povinni platiti za užívání pastvin a zřízení průhonu poplatky. Poplatky ty se stanoví dohodou; nedojde-li k dohodě, byly stanoveny v zákoně nejvyšší sazby na r. 1924 a byly vládním nařízením vždy na další pastevní období prodlužovány. V zák. č. 43/1930 jsou stanoveny maximální sazby, ale na r. 1931 a 1932 mohou býti změněny vládním nařízením.

Poplatky předpisuje, nedojde-li k dohodě, starosta obce, v níž jsou p.; proti předpisu mohou strany do 15 dní u obecního úřadu podati odvolání, o němž rozhoduje konečně okresní úřad. Poplatky jsou splatny do 90 resp. 30 dní od začátku pastevního období a vymáhají se nyní jako

opatření politických úřadů (nař. č. 8/1928 Sb.). Starosta obce také odvádí pravoplatně předepsané poplatky majiteli půdy. Předpisy zákona jsou kogentní, takže úmluvy o pastvě zákonu se přičící jsou neplatné.

Přímý dozor nad společnými p-ami provádí starosta obce, v níž jsou p.; jinak provádějí zákon politické úřady okresní (srov. nař. č. 96/1928 Sb.). Zákon nesmí býti provádění pozemkové reformy zejména zákona přidělového (č. 81/1920) a náhradového (č. 329/1920 a č. 220/1922) nijak na újmu a proto může úřad, žádá-li toho provádění pozemkové reformy, užívání pastvin v mezích zákona znova upravit.

Není pochyby, že nucené užívání cizích pastvin značně omezuje svobodu vlastnickou a zdá se, že již nedojde k prodlužování zákona, jednak proto, že bude asi rozsah pastvin rozmnožen při provádění lesní reformy přidělem lesů na p., jednak proto, že dosavadní p. mohou býti zmeliorovány a tím jejich výnos zvýšen.

Literatura.

Záborský: „Průručka o lesnom, pašinkovom a polovnom poriadku“, 1930.

Karel Laštovka.

Pasy cestovní.

Předpisy o cestování do ciziny (viz toto heslo) byly nově upraveny zák. z 29. III. 1928, č. 55 Sb. o c-ch p-ech. Úprava tato je vedena dvěma vůdčími myšlenkami: unifikací a modernisací dosavadních předpisů. Vesměru prvému šlo o vytvoření jednotných předpisů pro celý stát, tedy o dokončení vývoje, jenž byl zahájen několika poválečnými nařízeními, tak hlavně vládn. nař. č. 215/1921 Sb. Ve směru druhém šlo o přehlednější uspořádání pasových předpisů a o jejich přizpůsobení požadavkům praxe, při čemž bylo třeba počítati též s tím, že vývoj v době míru směřuje k uvolnění těchto předpisů, kdežto doby mimořádné, hlavně doby válečné, vyžadují, aby byla zachována možnost je zostříti. Nebylo lze konečně přehlédnouti, že na úpravu instituce pasové má veliký vliv princip vzájemnosti, totiž, jak nakládají ve přičině té s našimi občany jiné státy.

Hlavní ustanovení nového zákona jsou tato:

Povinnost pasová jest zásadně zachována. Zdejší státní občané smějí překročiti hranice republiky a cestovati v cizině jen, mají-li platné c. p-y, a taktéž cizí státní občané smějí překročiti hranice republiky a